

מראי מקומות - יבמות

סג:

ונדונייתה, אינה יכולה לעכב משום זה הגרושין, אלא תתגרש, ותתבע אותו מה שחייב לה. וע' בבאר היטב (שם, ו) שהביא מה שהק' הפרי חדש על הרמ"א מסוגיין, דמשמע דאם כתובתה מרובה שאינו יכול לגרשה, וכ' הבאר היטב שאין למדין מן ההגדות.

ה. ומה אעשה, שנפשי חשקה בתורה, אפשר לעולם שיתקיים ע"י אחרים

כ' המאירי במועד קטן (דף ט'), "ואע"פ שהעוסק במצוה פטור מן המצוה, לא נאמר כן בתלמוד תורה, והאיל ועיקרה לידיעת קיום שאר מצוות, מבטלין אותה בשביל כל מצוה שא"א לקיימה ע"י אחרים". אולם ע' ברמב"ם (אישות טו, ב), דכ' "ואם הי' עוסק בתורה וטרוד בה, והי' מתיירא מלישא כדי שלא יטרח במזונות ויבטל מן התורה, הרי זה מותר להתאחר, שהעוסק במצוה פטור מן המצוה, וכ"ש בתלמוד תורה", וזה נלמד מהא דבן עזאי. וזה לכאור' תמוה מהגמ' כאן, שהרי מצות נישואין היא מצוה שא"א לעשות ע"י אחרים, ומ"מ פסק הרמב"ם דאין לבטל ת"ת לישא אשה. ועוד, הרי הרמב"ם עצמו (ת"ת ג, ד) פסק דבת"ת לא אמרי' דעוסק במצוה פטור מן המצוה לענין מצוה שא"א לעשות ע"י אחרים. וע' בקובץ שעורים (ח"ב, סי' י"ט), שהבין בדעת הרמב"ם שיש לחלק בין "איחור מצוה" ובין "דיחוי מצוה", דס"ל להרמב"ם דשפיר יכול לאחר מצוה, אף שא"א לעשות ע"י אחרים, כדי שלא להתבטל מת"ת, ורק אינו יכול לבטלו לגמרי. ומה שבן עזאי הי' יכול לבטל מפרו ורבו, כ' הקו"ש שהי' בגדר אנוס.

וע"ע בפחד יצחק (שבועות, מאמר מ') שדייק ממש"כ הרמב"ם בהל' ת"ת הנ"ל, דמצוה שא"א לעשות ע"י אחרים, עושה המצוה "ויחזור לתלמודו", ולכאור' דברים מיותרים הם, ודאי הוא צריך לחזור לתלמודו. וחדש שם דתנאי הוא בדין זה דמצוה שא"א לעשות ע"י אחרים מבטלים תורה לעשותו, זהו רק אם יכול לחזור לתלמודו כמו שהי' לומד מעיקרא, אבל אם ע"י קיום המצוה לא יהי' יכול לחזור לתלמודו באופן שהי' לומד מעיקרא, בזה לא אמרי' דמבטלין ת"ת לקיום המצוה. ולכן כ' דכיון דע"י נישואין יש לחוש שלא יהי' יכול לחזור לתלמודו בזה האופן כמו מעיקרא, א"כ בזה אין מבטלין ת"ת, ע"ש באריכות.

א. עונותיו מתפקיין

פרש"י, נסתמין. והעיר הרי"ף על העין יעקב, דלכאור' הול"ל דעונותיו נמחלין, ומ"ש לשון מתפקיין דנקט. וע"ש שהאריך בזה [ובעוד קושיות]. וביאר דמה דאמרי' דעונותיו מתפקיין, היינו משום דאף דעונותיו נמחלין, אבל אין נמחקין לגמרי, אלא מונחין בקופסא, ונסתמים שם לראות מה יהא בסופו, שאם אחר הנשואין הוא מתהלך בתומו, צדיק ולא ישוב עוד לכסלה, אלא הולך בדרך ישרה, אז הם נמחלים לגמרי. אבל אם ח"ו ישוב לכסלה אחר נשואין, ויחטא ואשם, אז מגלגלין עליו עונותיו ראשונים, וזכור יזכרם עוד. וע"ע במהר"ל (חי' אגדות) שביאר דאדם שנושא אשה הוא אדם אחר, והוי כמו גר שנתגייר, דאמרי' דכקטן שנולד דמי, ולכן שפיר נמחלין עונותיו.

ב. מצא או מוצא, וכו'

כ' הערוך לנר דמה שאשה רעה נקרא מוצא ולטובה מצא, היינו משום דטובה לא שכיח, כדכתי' ואשה טובה בכל אלה לא מצאתי, וכיון שלא שכיח הוא, מזכירו בלשון עבר, כאילו מזכיר לזכרון דבר חדש, אבל אשה רעה, דשכיח, אומר בלשון בינוני, מוצא, שהיא נמצאת בכל עת.

ג. מצא או מוצא

הק' בספר חפץ חיים (הל' לה"ה, כלל א', באר מים חיים י"ג), הא לה"ר אסור אפי' ברמז, וא"כ איך יכול לומר "מוצא" על אשתו. ותי' דעל אשה רעה שהיא מר ממות, מסתמא מתפרסם ענינה כבר באפי' תלתא לכה"פ. וא"כ, הבעל, שאח"כ מספר ענין רעתה, ואין כוונתו להעביר הקול, אין עובר על זה משום איסור לשון הרע.

וכ"כ אהא דאמרי' לעיל "כגון אמך", דלכאור' לה"ר הוא, ותי' כנ"ל, דכבר נתפרסם ענינה באפי' תלתא. ועוד תי' ע"ז באור"א, דודאי חייא בר רב כבר ידע טבע אמו, ומה ששאל כגון מאן, היינו לשאל, עד היכן נקרא אשה רעה. וע"ז השיב, כגון אמך, דהיינו דכוונתו היתה למסבר קראי, ולא לגנותה בזה, וזה דומה למי שמכוין לתועלת בדבר שהוא אמת.

ה. זו אשה רעה וכתובתה מרובה

כ' הרמ"א (אה"ע קי"ט, ו) דאפי' אם אין לו לשלם הכתובה